

ЕВРОПЕЙСКО ФИНАНСИРАНЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ РЕГИОНИ ЗА 2024 Г.

EUROPEAN FUNDING FOR DEVELOPMENT OF THE BULGARIAN REGIONS IN 2024

Йорданка Антонова

Yordanka Antonova

ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Abstract: The report presents the financing opportunities provided by the funds of the European Union for the development of the Bulgarian regions in 2024. The data announced in the indicative annual work programs of the individual financing programs, according to which the municipalities meet the conditions and guidelines for applying as eligible beneficiaries, are analyzed. Within the framework of the development, an emphasis was placed specifically on the municipalities, which is dictated by their role as main beneficiaries and engines for achieving sustainable growth in the different individual spheres of the public sector, established during the past two program periods. As part of the 2021–2027 programming period, European funding in 2024 is presented both with an exceptional aid intensity and characterized by the application of an integrated approach to the development of the regions. The latter, as a new tool for our country in the implementation of the cohesion policy of the European Union, is considered the responsibility of the municipalities as bodies of local self-government, to which the expectations for closer cooperation with the other interested parties in search of effective solutions for the community are strengthened.

Keywords: European funding, regional development, integrated territorial investments

JEL: O22, R58

ВЪВЕДЕНИЕ

Членството на Република България в Европейския съюз е безспорно доказателство за изпълнението на зададените високи критерии, но същевременно и процес, поставящ все по-високи изисквания пред държавната и местна власт с оглед гарантиране подобряването на живот на населението и намаляване на териториалните различия. Развитието на регионите е важна икономическа концепция, чрез инструментите на която се цели стимулиране и разнообразяване на икономическата дейност, насърчаване инвестициите в частния и публичния сектор, снижаване нивото на безработицата и не на последно място постигане на висок жизнен стандарт.

Обект на настоящата разработка е усвояването на средства от фондовете на Европейския съюз, а предмет – средствата от европейските фондове, насочени към общините в Република България.

Основната цел е изясняване на конкретните инструменти през 2024 г.

За реализиране на така поставената цел се решават следните задачи:

- разглеждане и изясняване на новостите, пред които са изправени българските общини през 2024 г. като част от третия програмен период;
- дискутиране на механизма за финансиране, който ще се прилага през програмен период 2021–2027 г.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Считани за двигатели на икономическия растеж, общините в България са основният доставчик не само на публичните услуги, представляващи главно тяхно задължение по силата на разпоредбите на действащата нормативна уредба, но така също и основен бенефициент по наричаните „оперативни програми“ през отминалите два програмни периода и по програмите от настоящия планов период.

Ролята им на най-крупен бенефициент произтича от немалкия брой публични блага, с които единствено местните власти разполагат и подобряването на които са преди всичко ангажимент на общинските власти. В техните правомощия са отговорностите, насочени към развитие на все по-модерна линейна и сградна инфраструктура – здравна, социална, културна и образователна. За подобряване качеството на живот на населението, внимание властите следва да насочат както към постигане на по-добра транспортна свързаност, но и към подобряване на околната среда, прилагайки адекватни мерки за подобряване на всеки от компонентите ѝ.

За справяне с всички отговорности не винаги средствата от общинските бюджети са оказват достатъчни и това именно аргументира интензивните процеси по разработване и депозиране на проектни предложения за привличане на безвъзмездни финансови средства от фондовете на ЕС, а „след присъединяването на България към Европейския съюз се откриха много повече възможности за получаване на безвъзмездно финансиране в публичния и в частния сектор“ (Stefanov, 2020, р. 250). За да се възползват от тези средства, бенефициентите „трябва да изготвят добри проекти предложения и да осигурят качествено управление на спечелените от тях проекти“ (Stefanov, 2008, р. 301).

Изминалите два програмни периода се характеризират с формиране на административен капацитет и натрупване на професионален опит, гарантиращ успешното написване, одобряване и отчитане на проектни предложения. Тези процеси са белязани с изключително динамична работна среда, изискваща адекватност на решенията в условията на кризи от международен, политически, здравен и политически характер. Независимо от трудностите, пред които местните власти са изправени, програмен период 2007–2013 отдавна е отчетен, а подготовката на отчетните документи за планов период 2014–2020 и депозирането им пред ЕК тепърва предстои.

Съгласно публикуваните индикативни работни програми на всяка от финансиращите програми общият размер на средствата, които са предвидени за общините е приблизително 4,2 млрд лева. Източниците на тези средства са Европейските фондове за споделено управление, Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони и Механизма за възстановяване и развитие.

В рамките на програмен период 2021–2027 се предвижда да бъдат публикувани 15 процедури за набиране на проектни предложения с допустими кандидати и общини, а общата стойност на предвидената безвъзмездна финансова подкрепа е в размер на 2,55 млрд лева, попадащи в обхвата на следните пет финансиращи програми: „Развитие на регионите“, „Образование“, „Морско дело, рибарство и аквакултури“, „Околна среда“ и „Развитие на човешките ресурси“.

Очакванията са по Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027, да бъдат обявени всичките допустими за финансиране дейности в рамките на операция „Инвестиции в основни услуги и дребна по мащаби инфраструктура в селските райони“, които са на обща стойност от 500 млн. евро.

За разлика от предишните два програмни периода, през програмен период 2021-2027 на разположение на държавните и местните администрации са и средствата, предоставени по линия на Националния план за възстановяване и устойчивост. Неговата основна задача е да допринесе за възстановяването на обществото в икономически и социален аспект от последствията на кризата от COVID-19 пандемията. В изпълнение на задачата са предвидени редица мерки и реформи, които да окажат положително въздействие за възвръщане на потенциала за икономическо развитие, осигурявайки неговата устойчивост на негативни външни влияния. Наред с това в Плана са заложени и основите за реализиране на зелена и цифрова трансформация на икономиката, поставяйки акцент върху предизвикателствата, които Зелената сделка поставя. В рамките на Плана са обявени две процедури за набиране на проектни предложения с общ бюджет от 408 милиона лева.

За кандидатстване през 2024 година са отворени освен горепосочените и пет процедури на обща стойност от 124 милиона лева по Програмите от програмен период 2021–2027 г. „Околна среда“, „Развитие на човешките ресурси“, „Морско дело, рибарство и аквакултури“, „Техническа помощ“ и „Национална програма по Фонд „Убежище, миграция и интеграция“.

Наред с възможностите, които предлага Планът за възстановяване и устойчивост, общините през програмен период 2021–2027 и по-конкретно през 2024 година се предвижда да поставят и начало по разработване на проектни предложения както за концепции за интегрирани териториално развитие, така и по подходите за интегрирано градско и териториално развитие. Общата стойност на двете планирани процедури е 1,95 милиарда лева. Познати за останалите страни-членки, концепциите за интегрирано териториално развитие, определяни като инструмент за постигане на балансирано регионално развитие, са новост в разработването и управлението на проектни идеи за страната ни, респ. за допустимите кандидати, в т.ч. държавната и местна администрации. Реализирането на проектните идеи за интегрирано градско и териториално развитие през третия програмен период, въпреки сходството с начина на кандидатстване през втория планов период, също се характеризира с нови изисквания, на които общинските администрации следва да отговорят. Отговорност на десетте големи градски общини е да формират Звено за подбор на проектни идеи, както и Комитет за подбор на проектни идеи и ако първата структура следва да включва експерти от състава на администрацията, то във втората следва да бъдат включени представители на образователни институции, на браншовите организации, на синдикатите, както и неправителствени организации с фокус върху маргинализираните групи.

По функции и отговорност Звената за подбор на проектни идеи са сходни с Междинните звена от втория програмен период, които извършват оценката за административно съответствие и допустимост на проектните предложения, подадени от общините, след което селекцията продължава от експертите на управляващия орган и приключва с произнасянето на последния посредством Решение за одобрение. През настоящия програмен период Звената за подбор на проектни идеи са натоварени както с издаване на становища във връзка с концепциите за интегрирано териториално развитие, но също и с проверка на административното съответствие и допустимост, както и приоритизиране на проектните идеи по приоритетна ос 1 не само на депозираните от общините, но и на проектните предложения подадени от широкия спектър допустими кандидати.

След финализиране на процедурата по приоритизиране на подадените проектни предложения, които успешно преминават проверката за административно съответствие и допустимост, се изготвя списък на приоритизираните от Звеното за подбор проектни идеи, подредени в низходящ ред в зависимост от броя на получените точки.

Въз основа на приключилата проверка от Звеното, успешно преминалите първи етап от оценка проектни предложения преминават за съгласуване от Комитета за подбор, чиито членове осъществяват контрол на присъдените точки, респ. класирането на всяка проектна идея, като е възможно да изискват разяснения в хода на оценката. Едва след приключване на тази процедура, пълният набор от документи се изпраща до Управляващия орган на Програмата за финално класиране.

За реализиране на проектите по подходите за интегрирано градско и териториално развитие през 2024 г. се планира да бъдат обявени две процедури на обща стойност 1,95 милиарда лева, от които 650 милиона предназначени за 10-те градски общини в ролята им на центрове на растеж и 1,3 милиарда лева за подкрепа на интегрирано градско развитие в 40 градски общини. Дейностите, за които посочените средства могат да се използват следва да включват мерки в областта на инфраструктурата за насърчаване на икономическата активност, енергийна ефективност и устойчиво обновяване на жилищни и обществени сгради, устойчива в т.ч. и градска мобилност, пътна инфраструктура, функционална свързаност и пътна безопасност, зелена градска инфраструктура и сигурност в обществените пространства, образователна, здравна и социална инфраструктура и др.

На разположение през 2024 г. на общините са средства в размер на почти 540 милиона лева по програма „Околна среда“ 2021–2027, в рамките на която за кандидатстване са отворени девет процедури за набиране на проектни предложения с допустими кандидати общини. Дейностите, които ще се финансират са насочени към изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци, рекултивация на регионални депа/клетки на регионални депа за битови отпадъци, изпълнение на мерки 67, 69, 70 и 74 от Националната рамка за приоритетни действия за НАТУРА 2000, мерки за превенция и управление на риска от наводнения и за превенция и защита при неблагоприятни геодинамични процеси чрез подхода за интегрираните териториални инвестиции, както и зелени мерки в градска среда.

По Програма „Образование“ 2021–2027 г. са планирани за обявяване 3 процедури за набиране на проектни предложения, като две от тях са чрез подхода за интегрираните териториални инвестиции. Общата стойност на предвидените средства е приблизително 109 милиона лева, а част от допустимите дейности са насочени към разширяване на териториалния и демографски обхват на Механизма на предучилищното и училищното образование чрез допълване на екипите за обхват на местно ниво, реинтегриране в образователната система на лица, навършили 16 години, отпаднали от училище и/или без основно образование, чрез дейности за образователна медиация /мотивация за участие в образование, работа на образователни медиатори и др./, превенция и недопускане на дискриминация в образователните институции в посока обучители и обучаеми, чрез подготовка на практически ръководства, информационни кампании, обучителни семинари, вкл. и за представители на местните власти.

В рамките на Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021–2027 общините са допустими кандидати по две от процедурите на обща стойност от приблизително 30.8 милиона лева, насочени към дейности, част от които са за създаване на партньорства и мрежи, насърчаване на сътрудничество между предприятия от социалната и солидарната икономика, както и към дейности за популяризиране и подкрепа на приемната грижа.

По Програмата за морско дело, рибарство и аквакултури през 2024 г. са предвидени две процедури в подкрепа на общините, които възлизат на обща стойност 19 милиона лева. Процедурата за изграждане на капацитет и подготвителни действия в подкрепа на разработването на бъдещото изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие е на обща стойност 694 309,00 лева, а набирането на проектни предложения, насочени към учредяване на местно партньорство, популяризиране на подхода Водено от общностите местно развитие, обучение на местни лидери и заинтересовани страни и др., е приключило. За подобряване на инфраструктурата на рибарските пристанища, рибните борси, местата на разтоварване и лодкостоянките, с цел улесняване разтоварването и съхранението на нежелания улов са предвидени над 18 милиона лева като се очаква стартиране на процедурата за набиране на проектни предложения през четвъртото тримесечие на 2024 г.

Освен средства по линия на горепосочените програми, през първата половина на 2024 г. се предвижда да стартира приемът на проектни предложения по Стратегическия план за развитие на земеделието в селските райони, в рамките на който допустими са 215 общини от селските райони, за инвестиционните намерения на които ще бъдат на разположение 500 милиона евро.

На разположение на общините е и бюджет от 26 милиона лева по Програма „Техническа помощ“ за обезпечаване дейността на областните информационни центрове

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Стартираният трети програмен период безспорно е времевата рамка, характеризираща се с големи очаквания от страна на населението към предприетите от местните власти действия за подобряване на инфраструктурата, така и за повишаване качеството на живот. Въпреки че мандатът на местната власт не съвпада с времеви хоризонт за усвояване на безвъзмездни средства, намеренията за мащабни инвестиции в отделните сфери на публичния сектор, а и от страна на бизнеса, вече заявени, видно от постъпилите твърде разнообразни запитвания в хода на кампанията за

подаване на проектни идеи пред програма „Развитие на регионите“, представляваща своеобразна запазена марка на местната власт, а и основополагащ елемент за постигане на устойчиво регионално и териториално развитие. Въз основа на натрупания опит в управлението на средства от фондовете на ЕС и независимо от пропуските в този процес, общините следва да затвърдят своя имидж на коректни бенефициенти, гарантиращи ефективното и ефикасно използване на привлечения ресурс.

Промените в начина на кандидатстване по някои от разгледаните програми по безспорен начин ще допринесат посредством активното участие на всички заинтересовани страни, както в качеството им на кандидати, така и при изпълнение на задълженията им като членове на звената със специфични функции за идентифициране на стойностни проектни идеи, допринасящи за развитието на съответния регион и носещи висока добавена стойност за същия.

REFERENCES:

Indicative Annual Working Programmes, viewed on 17 April 2024 <<https://www.eufunds.bg/bg/taxonomy/term/1278>>

Law on Regional Development, viewed on 19 April 2024 <<https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2135589285>>

Stefanov, T. 2020. *Marketing solutions for modern business*. Veliko Tarnovo: Faber. (in Bulgarian).

Stefanov, T. 2008. The role of consulting organizations in the process of utilization of grants from European Union funds. In: *Bulgaria in the European Union: First Results*. Sofia: GoreksPress. (in Bulgarian).

За контакти:

Йорданка Антонова, докторант

Служебен адрес: Велико Търново, ул. Арх. Георги Козаров, № 1

Ел. поща: joiva@abv.bg
